

LAKOS GYÖRGY:

MEGBÉKÉLÉS

Krakovó varjú telepedett a kútagásra és tipegő fekete lábával zúzmarát rázott le. A finom ezüstpor vakítóan csillogott a délutáni napban. Bundás az ágasnak emelte lapos fejét és méltatlankodása jeléül a farkát csóválta. A gazda a hátsó udvarban kopácsol, de Bundást az efféle házi zaj nem érdekelte, őt az idegen madár jelenléte kötötte le.

A szobában Bujdosóné tesztát gyúrt hideg vízzel, mert így jó az, a hideg hamarabb szikkasztja, nyújtás után nyomban szabdalni is lehet. Ilonka a nylonharisnyát készítette elő, hogy hétfőn a városba menvén el ne feledje magával vinni a szemfelszedőhöz. Külföldi nylon, mégis lefutott a szem, pedig húsz forinttal drágábban adták, mint a boltit. A szobabeliek csendben, hangtalanul merültek munkájukba, s a kinti zajokra egyedül Bujdosóné ügyelt. Őt ugyan nem a károgás és krakovás készítette éberségre, sokkal inkább a szokatlan, egyre erősödő csattogás.

— Ilonkám, kedves! Nézd meg, mit mível apád!

Az asszony aggodalmaskodó szavára kifutott a lány a csípős hidegre. Hidegen, tisztán koppantak fürge léptei, mintha üvegen szaladna. Pillanatra abbamaradt a zaj, majd újból belecsördült a nehéz téli csendbe, hogy a varjú is elröppent ijedében, Bundás szomorúságára.

— Édesanyám! — rontott be a lány riadtan és arcán rózsák gyúltak. — Édesapám szétveri a szekeret.

Az asszony félbehagyta a gyúrást. Kisímult arcán árnyék se rebbent: méla unalommal mérlegelte a helyzetet. S egyre inkább nem értette a lány izgalmát. Az a szekér csak volt szekér. Csak csonk. A lőcsőkből paszulykarók lettek, ép kerekeiből a taliga kapott pótlást, deszkáiból az ól kerítést javították ki, a saroglyába pedig szalmát raktak és abban tojnak a tyúkok, ha tojnak, mert ilyen hidegben nem tojnak. A szekér vázát úgy támogatta alá Bujdosó Bálint romtéglával, hogy az jobban hasonlított tengelye csonkjaival egy hatalmas bogárhoz, mint bárminemű szállítóeszközhöz. Az új szekér ára már együtt a szekrényben. S csak azért nem veték meg, mert már az Országházban is azt vitatják, hogy a téesz, meg a téesz... Immár a szomszéd község bejárójához is kitették az új táblát. Szövetkezetiek lettek azok a „kimondottan jó” gazdák.

— Jó lesz gyújtósnak! — mondotta az asszony.

A lány rémülete ettől sem csökkent.

— Ha végzett a szekérrel, Matyit veri agyon — heveskedett.

A Matyi ez esetben nem emberi személy, hanem csak ló, de éppen ezért az emberi nemhez rendkívül közelálló élőlény. Bujdosó Bálintnak pedig legkedvesebb társa, amióta Csögér sógor hűtlen szívvel a szövetkezetbe távozott és megszegte fogadalmát, miszerint míg világ a világ, ő bizony be nem lép.

— A Matyit?!

Szinte röppent kifele a könnyű kis vézna asszony, akiből nehéz kinézni, hogy két olyan derék, nagymellű, csontos lányt hozott a világra, mint Ilonka, meg Kató, akit a pásztorkodó Szép Zsiga hasonnevű fia vezetett az anyakönyvvezető elé.

A család veszedelmét éppen ez a házasság idézte elő. Az tette be a kaput Bujdosó Bálintnak. Iskolát járatott a lányával, az meg szerinte egy mihaszna család

fattyújával állott össze. Egy nincstelennel, aki koldulni mehetett volna, ha nincs állami gazdaság a közelben! Már mint Bujdosó cirkalmazta így az érvelést, mert egyébként a fiatalok jól megértették egymást, s ha nem is dúslakodtak, szépecskén es boldogan pörgették életük orsóját. S még azt se rótták fel, hogy Bujdosó Bálint a lakodalmukra sem ment el, a juszt sem adta ki és feleségét az utcáról cibálta vissza a nagykasba dugott két kövér libával.

Leszámolt minden szárnyas jószágot, nehogy engedékennyé és adakozóvá váljon a puha anyai szív. A fiataloknak fülükbe jutott a hír. Sokáig nem értették az ellenszenv okát, ami később odáig nőtt, hogy Bujdosó már a köszönésüket sem fogadta, hanem komoran, feltartott fejjel haladt el mellettük.

Igaz ugyan, hogy az ifjú Szép Zsiga akkor már nem az állami gazdaságban villázta a takarmányt, hanem a tsz-be iratkozott, mitöbb hamarosan elnökké választották. Bujdosó Bálint mindenkire haragudott, aki az embertársaival való közös összefogásban találta meg boldogulása módját, minthogy életének köre így mindig **szűkült**.

Az meg éppenséggel bosszantónak mutatkozott a szemében, hogy az utcán (ő érezte így) nyíltan gúnyolódnak vele az ismerős emberek: „Hallom, Bálint bátyám, a veje lett az elnök!” Hát maga választja meg a vejét az ember! A gazda már a csalódban sem gazda!

Ebből táplálkozott tehát a fiatalokra zúduló atyai harag, s innen kezdődik Bujdosó Bálint befelé fordulása és az otthonmaradottak siralomházi, áldatlan mosolytalan clete.

A kis asszony megállt az ól mellett s előbb felemelte a tompává kopott ól-seprőt, amit szaladtában rúgott fel.

— Elment az eszed, Bálint! — szólott azután, inkább símogató, mint feddő hangon.

A rettentő nagy ember, akinek széles vállait és vegtagjait kötélként fonták át a kipróbált izmok, a fejszét a magasba emelte és egy csapásra kiverte az avitt szerker maradék oldalát. A bordák játékosan röppentek szét. A fejsze éle a nagy erőtől belecsúszott a zsíros tengelybe, szikrát és füstöt vetett.

— Ebből nem eszik a kolhoz!

— Kell is azoknak ilyen ócskaság!

— Ez még csak a kezdet — hangzott a vésztljósó jövődőlés.

— Vigyázz! Híre megy — csitította volna eszesen az asszony. — Már a Dobó utcában járnak...

— Hozzám nem jönnek. Megmondtam ne jöjjenek! Vigyék a földet. De engem hagyjanak...

— Olyan erőd van, mégis félsz az élettől!

Melegen, tiszta meggyőződéssel csengett az asszonyi szó és símogatot a tekintet. Mindig a legerősebb ember volt a faluban. Hogyan tudott ölelni! Meg parancsolni és a gazdaság dolgában rendezkedni! Amióta a nagyobbik lány férjhezment, még többet kíván tőle a föld. De náluk nem késett a betakarítás! Heteken át alig aludt, éjt nappallá tett az ő ura, mint nehezen induló fiatal éveikben.

Bujdosó megsejtette a felkérődző szép érzéseket, némileg megenyhült.

— Mások helyett másokért dolgozzak? — kérdezte. — Ha mind ilyenek lennének, akkor is...

— Tudom én mi fáj...

— Semmi.

— Az, hogy a vöd az elnök. Hozza mennek tanácsért, mint valamikor tehozzád. Hogy egy brigádvezetőnek a tsz-ben nagyobb becsé van, mint Bujdosó Bálintnak, aki sarkából rázta ki a földet és gyarapított, építkezett a maga erejéből. Aki még azt is tudja, hogy a nap fényétől jobban tojnak a tyúkok! Mindig a legszebb bűzád volt, mindig a legjobb borod volt. Most meg a téesz..

— Elég már! Mi vagy te? Agitátor?

Fenyegetően a magasba emelte a fejszét.

— Te meg földbebújsz, mint a ganajtúró bogár — folytatta bátran a kis asszony, de fél szemmel már menedéket keresett. — Még az unokadat se láttad!

S ebben az is benne volt: te elbújsz, megbújsz, gyáván a magad ketrecébe zárkózol, mert félsz, hogy jobb belátásra kényszerít a megismerés!

E pillanatban nyikordult az utcai ajtó, Bundás éleset vakkantot s néhány borzas tyúk a szomszéd ház eresze alá futott. Bujdosó karja lehanyatlott és koloncként lógott kezében a fejsze.

— Itt vannak! — szólt csendesen az asszony.

Az udvar közepén két férfi állott meg. Az egyik bőrkabátban és kék túristasapkában, a másik — ebben nyomban felismerték Csögér sógort — zsfros csizmában, sárga bekecsben, avitt kalapban, szájában öreg cseréppipa fityegett.

— Adjon isten! — köszönt nagy hangon Csögér sógor, amint olyan háznál szokás, ahol tudvalevően harapós kutya van, s mint régi ismerős, újabb szavát a kutyához intézte. — Csitulj, te megveszekedett! Nem eleget jártam ide filkózni!

A vén okos Bundás barátságosan vakkantot, mintha értené a szót s a hátsó udvar felé futott, hadd lássák meg a vendégek, hogy ott a gazda és a gazdasszony. Csögér sógor és nyomában a bőrkabátos ember odalépegetett az alacsony kerítéshez. Értő szemük az udvarra tapadt, amely ige-igen hasonlított a muhi-pusztai csatatérhez, a szekér ízire vagdalt roncsaival.

— Hozzád jöttünk, Bálint — szólott Csögér sógor mély és meleg közvetlenséggel, mintha csak tegnap hagyták volna abba a filkózást a kerekre kopott, zsíros és színtelen piatnik-kártyával.

— Hozzám?

Ez még csak amolyan halogató kérdés.

Az asszony sietett az ura segítségére.

— Jó lesz begyújtani — mondta és a forgácsra mutatott. — De hát térüljünk beljebb...

Tétován, kelleetlenül Bujdosó Bálint is megindult.

A szobában a lány fúrge ujjal a laskát metélte. Az ágyon fehér szalvétán még két levél tészta hevert. Az asztalon meg az előkészített nylon-holmik. Szégyellőspirosan vette tészttás kezébe a fölősleges női fehérműt Ilonka, és helyvel kínálta a vendégeket.

A bőrkabátos kezét fogott vele és nevetett, hogy lisztes és tészttás lett a lány kezétől a tenyere. Városi ember volt, téglagyári berakó. Ilonka úgy vélekedett, hogy látta már a városban.

Könnyű alkonyi fények verődtek be az ablakon.

Bujdosó megállott a nagy tükör előtt s hatalmas alakja teljesen eltakarta.

— Hozzak bort? — kérdezte Bujdosóné és választ se várva, fogta a kancsót és kisietett.

Bujdosó megvárta míg becsukódik hitvese mögött az ajtó.

— Mielőtt hozzákezdének — mondotta ájtatosan, szinte kenetteljesen —

megmondom: ne is fáraszátok magatokat. Tudom, hogy mi a törvény. Én beadom a földet, de nem megyek közetek...

Csógér sógor a kályha parkányához verte a pipát.

— Én nem amiatt jöttem, hogy rendeletekről beszélgessek veled. Azért jöttem, hogy kössünk békességet. Mert ha a békesség megvan, majd eljövünk holnap s beszélhetünk a törvényről...

Azzal Csógér sógor átaltelepedett az asztal melletti lócára s minthogy közben az asszony is megérkezett a boros kancsóval, otthonos bizalmaskodással mondotta.

— Hozza! azt az ördög bibliáját! Itt az elvtárs, hadd tanuljon!

A fordulat annyira megzavarta Bujdosót, hogy önkentelen az ablakmélyedésbe nyúlt a kopott kártyáért. S nem is tettek mást, csak a lapot verték, de azért mégse olyan volt ez mint régen. Maradt némi távolság a két ember között. Csógér sógor távozása után azonban Bujdosó Bálint már sokat engedett mogorvaságából. Valahogy elfelejtette, hogy eredetileg a Matyi agyonverése lenne soron. Sőt inkább illatos, száraz szénát dobott Matyi elé a jászolyba, s még nevetni is kedve támadt, amikor a buta kis borjút a főggyel való viaskodásban látta. Ámbár jól lehet, hogy ez csak a bor minőségének válik dicséretére!

Mert később amikor a friss bor mámora elszállt, ismét elkomorult Bujdosó.

— A városban keresek munkát! — mondta kínos hallgatás után.

— Nem teheti — szólott foghegyről Ilonka, ő merészel a legbátrabban ellentmondani. — Téesz-elnök a veje. mit szólna a világ!

Először hangzott úgy a veje hivatala, mintha inkább növelné a Bujdosó család tekintélyét. Addig sértőnek találta mindig. most másként ízlelte.

— Önálló ember vagyok. Nem a gyermekeim szültek engemet — mondta mérgesen.

De Ilonka csak nevetett.

— Az már igaz. De mihez kezdene a városban! Magának a föld az istene. A várost sohse kedvelte. Az csak a piac miatt jó. Maga mondta, nem én találtam ki. Mert a városból jön ugyan a villany, meg a szerszám és a ruhanemű... Engem se engedett a szövőgyárba!

Bujdosó mélyen hallgatott.

Midőn a két nő a hideg konyhában összefutott, Bujdosóné bizakodva súgta a lányának.

— Kiadta a mérgét!

Nyugtalan és álmatlan éjszaka után keveredett elő Bujdosó. A bokrok a ház tövében megrázták zúzmarás diszüket. A disznók éhes visítása messzire szállt a csonttáfagyott csendben, mint a vonatfütty. Az ilyen időt mondják „disznóölésre való”-nak.

Ellátta a jószágokat és rendet rakott az udvaron.

Éppen csövestengerit hoztak le a padlásról. Akkor értek az udvarra Csógér sógorék.

Ilonka bizalmasan apjához fordult és suttogó hangon kérlelte.

— Írjon alá! Igazán, írjon alá!

Ismét a sarkos lócára telepedtek. Ilonkát is bevonták a filkózás változatos élvezeteibe. Egy-egy fintorral, kacsintással jelezték kártyáik minőségét partnerüknek. Ilonka a városi emberrel került szembe, egy párba. S amikor, hol az egyik, hol a másik pár jutott a „szolgaság” vagy az „uraság” sorsára, nevetve jegyezte meg a városi:

— Ma már csak a filkóban van ilyen.

S Ilonka figyelte édesapját, hogy az milyen éberem les a szóra.

A munkás meg Ilonka szemeiből olvasott játékosan kedves meséket és verseket. Csógér sógor a sörteszakállát boronálta a gigája körül.

— Mi van veled? Miért nem teszel?

Bujdosó a csizmája fejére szögezte tekintetét. Rámás, új, ünnepre való csizma.

— Meggondoltam. Nem adom a földet se!

Csógér sógor leejtette a pipakupakot, ami egyébként is lejár.

— Lehetséges, hogy nem írnl alá?

— Aláírok én, csak nem nektek.

— Hogy énnekem nem?!

— Csakis a vejemnek!

Csógér sógor majdnem lenyelte a magafaragta pipaszárat. Ilonka földrehullatta a kártyalapokat. Bujdosóné leejtett egy poharat, egyedül a munkás figyelt nyugodtan.

Ezért vett hát kora reggel új csizmát! Ki tudja, mit forgat a fejében! S amikor Bujdosó kifejtette, hogy ő máris indul, Ilonka is hozzájuk csatlakozott, mondván, hogy visz egy sülttököt a nővére kisfiának.

Szép Zsigát meglepte a szokatlan és váratlan látogatás.

— Hol jár erre, apám?

— Hozzád jöttem. A juss ügyében. Van nyolc hold földem, gondoltam, rátok iratom.

Ez kihívás a javából. A vő mégse veszi annak. Tréfával üti el a fondorlat élet. Örökség, juss. Nincs annak már jelentősége.

— Hát Ilonkára nem gondolt? Neki nem ad semmit? — kérdezte.

Mind nevettek. Még Bujdosó szája szélén is megjelent egy könnyű, ideges rángás.

— Hát jó. Akkor Csógér sógor nyomban elkészíti a szerződést — mondta a tsz-elnök. — Vegyél csak elő egy belépési nyilatkozatot!

A blanketta az asztalra került. Ez már újfajta. Több rubrika van rajta, segít valamelyest a leltározás előkészítésében. Csógér sógor beírta előbb a nevet, a lakcímet, földterületet, Bujdosó bemondása alapján.

— Lovad? Ugyebár egy. Hozzad be majd a járatlevelet a tsz-irodára.

— A járatlevelet — ismételte Bujdosó.

— Szekér?

— Az nincsen.

— Volt neked — bökte ki hirtelen Csógér sógor.

— Tönkrement. Van ugyan egy kis pénzem... De az majd jó lesz most már traktorra.

Az aláírás is megtörtént.

Nagy csend szakadt a szobára.

Szép Zsiga átkarolta apósát.

— Van-e valami különleges kikötése vagy kívánsága, apám?

Bujdosó Bálint arcizma megrezdült egy pillanatra. Sűrű és ernyős fekete szemöldöke úgy ívelt át mely barázdáin, mint folyón a híd.

— Van fiam. Van... Látni akarom az unokámat...